

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

2/1

9

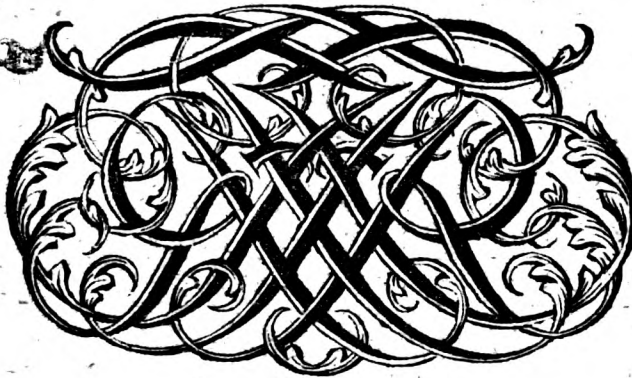
Q. D. B. V.

M. IMMANVELIS PROELEI,
STOLP. POMERAN.

DE

PRETIO ERVDITIONIS

EIVSQVE MENSURA
MEDITATIONES.

I E N Æ,

REC. LITTERIS IOH. FRIDERICI RITTERI, 1719.

MEDITATIONES BREVIORES
DE
ERVDITIONIS PRETIO EIVSQVE MENSURA.
PRÆPARATIO AD MEDITATIONES.

§. I.

Eruditioni, cuius gloria & comparandi studio plerique tenentur, ingentia passim ab æquis rerum æstimatoribus pretia poni videas. *Iustinianus* (a) eruditis legum Cultoribus gubernacula Reipublicæ; Professoribus (b) privilegia atque immunitates; Studiosis (c) etiam *Fridericus Imp.* non dissimilia, in præmium eruditi laboris deferret. Nostræ quoque, id est, *sacra litera* (d) Eruditionem auro, gemmis & oblectamentis omnibus pretiosiore & antefendam esse pronunciant. Ut dubitari non possit, eam esse præcipuum dignitatis & estimationis fundamentum.

Iure Civili & sacro magna Eruditionis est estimatio.

(a) Proæm. Instit. §. vlt. (b) L. 6. & 11. C. de professoribus & medicis. l. 3. ff. §. 4. de vacatione & excusatione munerum Coll. tit. C. de studiis liberalibus vrbis Romæ & Constantinopol. (c) Auth. Habita C. ne filius pro Patre. Add. Hunn. Richter. ad dict. Auth. & Bechmann. de privilegiis Studiosorum. (d) Proverb. 1, 23. Eccl. VI, 12. & alibi passim.

§. II.

Enimuero cum plerique mortalium (a) sæpe de facultatibus amplius quam his insit sperent, adeoque se

Quid sit eruditio, pretium & eru-

mensura,
obscurum
adhuc est;

eruditos vulgo profiteantur, vt pretium eruditionis fe-
rant, definiendum prius ex claris principiis & rationi-
bus est, quid sit *eruditio*, quid *pretium*, quid *mensura*,
vt deinceps liquido intelligi possit, quodnam quantum-
que eruditioni iustum statuere pretium conueniat. Sci-
re leges, ICtus Celsus (b) inquit, hoc non est verba ea-
rum tenere, sed vim & potestatem: Et scire quid sit
eruditio, hoc non est vocabulum didicisse, sed rei hu-
ius naturam eiusque causas ab origine pernoscere Ca-
tonis effato moniti, nos vera rerum vocabula aut per-
didisse, aut perdere potuisse.

(a) Instit. ex quibus causis manumittere non licet §. 3. (b) L. 17. D.
de legibus SCtis & long. consuetudine.

§. III.

Veritatis
inuenien-
dz funda-
mentum
non est au-
thoritas.

Quod vt perspicue cognoscatur, remouenda hoc
loco tantisper nobis est doctorum hominum auctoritas,
quæ præiudicii aut alterius nominis obiectu facile sub-
uertitur. Neque etiam nobis in suscepto argumento
viam præmonstrantem plane consulere licuit. Nam
quæ doctissimi Viri, *Bodinus*, (a) *Bæclerus*, (b) *Grotius*,
(c) *Pufendorfius*, (d) *Uffelmannus*, (e) alijque de rerum
pretio atque de *Existimatione* pererudite tradiderunt, ea
pro ipsorum instituti ratione ad res tantum materiales,
aut ad genium ciuitatis vt plurimum accommodantur,
non tam ad animum philosophicum in rerum princi-
piis deducendis hærentem.

(a) In responsione ad Paradoxa Malestretti de caritate rerum eiusque re-
mediis pag. 11. seqq. edit. Conring. (b) In dissert. de mensura pretii,
Academ. n. 29. p. 897. Edit. 2da (c) de I. B. & P. lib. II. c. 12. §. 14. (d)
de Iur. N. & G. l. 5. c. 1. & l. 8. c. 4. de Officio H. & C. I, 14. II, 14. (e)
diff. Pol. de mens. pretii rer. & re nummaria in Rep. recte constituenda.

§. IV.

§. IV.

Quapropter vt certo fundamento nostrum sibi Veritas in-
constet iudicium, a meditatione propria atque a nobis- uenitur re-
met ipsis incipiendum erit. Sed qua potissimum via? cta medi-
Plato (a) ex idearum in animo nostro existentium con- tatione, iu-
templatione sapere nos docet. *Mamelsburienſis Philo- dicio Pla-
^{sophus} (b) ad veritatis investigationem dubitationum tonis, Hob-
tenebras commendat. *Recentioris aui Philoſophus*, (c) besii, Car-
qui sectæ nomen dedit, ad intelligendam rei certitudi- tesii & Ari-
nem dubitationem generalem, quam tamen ad vsum ſtotelis.
vitæ extendere prohibet, (d) & idearum in mente no-
stra contemplationem (e) necessariam esse docet. *Sta-*
girita (f) interim, vetustior Philosophus, naturæ quan-
tam ingenitam vim vsu rerum excitandam in nobis esse
tradit, quæ cognitioni perfectæ, aut quemadmodum
schola loquitur, actu existenti præbeat occasionem. Vt
igitur doctrinæ gratiam apud omnes ineamus, sequa-
mur, si placet, omnium vestigia, nemini displicituri,
& fortassis in veritatis inquirendæ studio feliciores, si
vsum rerum & experientiam ex placito *Aristotelis*: &
sobriam dubitationem, i. e. inquisitionem cum idearum
menti nostræ se exhibentium attentione ex *Cartesii*: &
tenebrarum discussionem ex effato *Hobbessii*: & Idearum
aut perceptionum mentis considerationem ex *Platonis*
schola coniunctim attendendam esse, statuamus, omni-
umque nos discipulum ex bono & æquo profiteamur.*

(a) In Parmenide & Dialog. 6. de republ. conf. Alcinous de dogmate Pla-
tonis c. IX. & Apuleius l. 1. (b) Apud Huber. Orat. de pedantismo.
vid. Hobbes. Epist. dedicat. quæ extat in Operibus eius sc& III. de Ci-
ve, (c) Cartes. Princ. P. I. §. 1. 2. & Meditat. 1. (d) Princ. P. I. §. 3. de
Method. n. 3. reg. 2. p. m. 14. (e) Princ. I. §. 13. & Meditat. 3. p. m.
13. (f) Aristot. poster. Analyt. l. 2. c. 8. p. m. 254.

MEDITATIO I.

Quid & quotuplex sit Eruditio?

§. V.

Quid sit anima, definitur.

Lectō itaque affixus, aut in musæo meo velut in solitudine conclusus [namque in multitudine hominum talia conari pædagogicum & ineptum fuerit] meditari incipiam. Perpendo, versor animo, aut si maui, cogito. Sed quomodo? aut quid in me animaduerto? Remotus enim studio sum a rebus omnibus. Animaduerto inquam in cogitationibus meis *desiderium* aliquod, mihi dandi res aut objecta salutaria, quæ vno nomine *perfectiones* appellabo, vt earum possessione *beatus* & *felix* sim. Quæ cum omnibus cogitationibus meis perpetuo innectantur, definiam *mentem aut animam* meam, quod sit stylo Aristotelico *ἐντελέχεια*; actus primus, facultas, aut si placet, stylo Cartesiano *Cogitatio*, *qua habet desiderium sibi acquirendi, & intelligendi perfectiones, vt earum possessione & usu felix atque beata esse possit.* Vbi tria potissimum obseruo, 1. Desiderium ad recipiendas perfectiones, 2. Perfectionum acqvisitarum intellectum & possessionem, 3. Voluptatis sensum ex hac perfectionum perceptione resultantem.

§. VI.

Existencia Dei & quid Deus sit, demonstratur.

Bene habet; iacta sunt fundamenta. *Nulla res nisi infinitis perfectionibus gaudens est a seipsa.* Ego vero desiderium inexplebile, aduersus perfectiones infinitas, ad possidendam felicitatem infinitam in me inuenio. Igitur concludo, existere causam aut ens aliquod

quod præter me, quod auctor tam incircumscriptæ cogitationis & desiderii mei sit, quodue explere vota mea solus perfecte possit. Ens autem illud citra dubium cogitabit, aut *intelliget*, sed quid? Obiectum sibi dignissimum, & quid potius quam suas *perfectiones infinitas*, quæ ob independentiam suam sibi statim præsentibus sunt, & quas ego mihi præstare non possum. Quo vero fine intelliget? eo certe, qui perfectionibus infinitis est proprius, ut nimirum perfectissima, i. e. *cælesti voluptate* continuo perfruatur. Quod igitur Græci θεός, Hebræi יהוה, Latini Deus aut Numen appellant, illud ego dicam *Ens intelligens*, aut vel propter infantiam meam usurpare mihi fas sit, *lumen aut cogitationem infinitam, voluntate sua ex voto possidens perpetuo obiectum sibi dignissimum, i. e. perfectiones suas infinitas, atque infinita beatitudine & voluptatis sensu plenum.* In qua descriptione tria satis perspicue percipio, 1. Voluntatem benefaciendi, quoniam tendit ad perfectiones infinitas, 2. infinitum perfectionum intellectum & possessionem, 3. beatitudinem & voluptatem infinitam exinde resultantem.

§. VII

Iam in §. v. observaueram, desiderium mihi adesse ad acquirendas perfectiones, quibus destitutor, Quid sit e-ruditio, in-de deducitur. ut felix sim. Quas vero cum ipse mihi dare nequeam, a quo alio eas recipiam, nisi ab eo, qui eas in origine (a) & perfecta ratione possidet, i. e. DEO. *Modus autem has recipiendi ex consideratione mentis meæ (vid. §. 5.) & naturæ Divinæ (vid. §. 6.) erit notitia quædam, qua*

qua edoctus sciam cogitationes, desideria, intellectum & voluptatem meam sic disponere, vt perfectionum diuinatum particeps fieri possim. Id quod eruditionis nomine notabo, eamque definiam, quod *eruditio sit scientia disponendi mentis meae facultates (quas s. s. explicauimus) ad recipiendas & possidendas perfectiones diuinis simillimas, similiores, aut saltem similes, vt earum vsu felix atque beatus sim.*

(a) Iac. I, 17.

§. VIII.

Quid perfectiones diuinis similes, similiores, si millimae sint, earumque gradus explicantur

Perfectionum autem nomine intelligo modum, potentiam, vel vt vocibus clarioribus loquar, vires, robur aut pulchritudinem mentis facultatibus additam quibus homo instructus vel saluus conseruetur, vel auctus pra aliis emineat. Has perfectiones in triplici differentia positas egnoscebam, aut enim intima pectoris animique sensa directe, vt schola loquitur, penetrant atque producant tranquillitatem animi & conscientiae libertatem, diuinisque perfectionibus sunt simillima: aut rationem hominis reflexam atque ideas perficiunt, atque ideas perficiunt, atque lumen naturale iudiciumque re-ctum de rebus & scientiis ingenerant, & per hoc diuinis sunt similiores, quam quae ad corpus attinent: aut corpus nostrum & res extra nos positas perficiunt, & ea ratione diuinis perfectionibus tanquam origini suae saltem aliquo modo similes sunt. In singulis hisce perfectionum generibus certos quosdam profectuum gradus dari obseruabam. De quibus omnibus nunc breuiter, alibi (a) vero aliquantisper latius fuisse meditatatum memini.

(a) Distert. de eo, quod hominem omni ex parte felicem atque beatum facit, s. 10. 11. 13. 25. 9. IX.

§. IX.

Quibus constitutis *Eruditionem* generatim dispe- Origo sci-
entiarum,
& quoru-
plex sit e-
ruditio, o-
stenditur,
scebam in *Metaphysicam*, *Moralem* & *Physicam*. *Eruditionis Metaphysica*, quæ Dei, animæ & rerum genera-
les affectiones explicaret, complementum est *Theologia*,
quæ nos diuinæ reddit naturæ participes. (a) *Moralis*,
quæ animæ & corporis vires bene dirigere docet, per-
fectio statuitur notitia boni & æqui, (b) i. e. *Iurispru-*
dentia: Physica vero, quæ naturam explicat, cuiusque
initiamentum *Mathesis* intelligitur, fastigium addit *Me-*
dicina, quæ corporis bona curat. Cæterum, quoniam
metaphysica moralis & physica doctrina, auditores suos
ad accipiendas sublimioris pretii scientias præparat, in-
ditum ipsis generale *Philosophia* nomen, quæ *Gramma-*
ticam, *Logicam*, *Oratoriam*, & *Lexica* instrumenti: *Hi-*
storiam vero illustrationis loco sibi deposcit.

(a) II. Petr. I, 4. II. Corinth. III, 18. (b) Ulpian. l. 1. §. 1. ff. de Iusti-
tia & iure.

§. X.

Quoniam igitur in varias species eruditionis riu- Quid sit E-
ruditio &
eruditionis
character,
traditur.
abeunt, ego insistens fontibus vnde manat omnis scien-
tia, scilicet ex proprietatibus Dei & animæ meæ §. 5.
& 6. traditis, facile hominis *eruditi* ideam generaliter
concipio, quod nimirum *eruditus* sit, qui (1) *Volunta-*
tem benefaciendi habet, & (2) *intellectus perfectiones*
prudenter expediendi negotia aut institutum, ut (3) per-
petuum voluptatis aut latitiae fructum in se percipiat,
eumque ad alios quantum licet, redundare faciat. Ve-
ræ igitur Eruditionis tres veluti comites & proprietates
semper *iunctimque* adesse animaduerto. *Quarum pri-*

B

ma

ma est Voluntas benefaciendi, i. e. desiderium sibi & aliis procurandi bona, quæ animæ, corporis, aut si licet, fortunarum incolumitatem prouehere possunt. Secunda est prudentia, i. e. rectus & perspicax intellectus iudicandi, quibus hominibus aut quomodo benefacere, hoc est, bona illa procurare conueniat. Tertia est placidus voluptatis sensus aut letitia, ex voluntate benefaciendi & prudentia circumspicte adhibita, ad mentes eruditionis veræ capaces, resultans.

MEDITATIO II.

Quid sit pretium & quotuplex.

§. XI.

E*ruditionem iam considero tanquam hominem scientia pollentem, qui anima sua potentias dirigere nouit ad acquirendas, possidendas, & augendas in mente sua perfectiones diuinas. Talis vero citra dubium comparabit status sui præteriti, præsentis & forte futuri perfectiones, cum sua præsentis conditione, aliorumque animi habitu, qui vel nullis vel equalibus vel maioribus illustrantur virtutibus aut perfectionibus, vt intelligat, quantum in melius profecerit mens sua, perpendens imprimis characteres eruditionis §. 10. positos. Hanc vero æstimationem pretium appellabo, illudque in genere definiam, quod sit iustarum æstimatio, quantum quæque res habeat perfectionum, quæ aliquando vsui esse possint. Quoniam autem notatio hæc ad materialia, rationalia & pure spiritualia generatim applicari potest, igitur in specie Eruditionis pretium voco, quod sit iusta*

Quid Eruditus, quid pretium, quid pretium eruditionis sit, declaratur.

Ista æstimatio aut valor perfectionum, quas aliquis sibi acquisiuit, per legitimam mentis suæ dispositionem, ut eas a DEO reciperet.

§. XII.

Quale vero aut *quotuplex* pretium statuendum erit? Secundum perfectionum §. 8. & 9. explicatarum diuersitatem erit illud equidem varium, sed *triplex* potissimum. Perfectioni *pure spirituali* & diuinis simillimæ statuatur pretium pure spirituale, cuius insigne erit *tranquillitas animi* (a) & *libertas conscientia*. (b) Perfectionibus *rationalibus*, quales sunt scientiæ naturales, statuatur pretium rationale, cuius insigne erit, *honor, reuerentia* & *existimatio*. Perfectioni *materiali* statuatur pretium materiale, cuius signum erit *nummus*, qui omnis æstimationis materialis potestatem continet. Coeterum notari cupimus, nos *pretii* nomine precise intelligere valorem aut æstimationem, quam *animo apud nos de re quadam concipimus*, non vero *signum*, quo æstimatio nostra palam fit, utpote quod interdum abesse potest. *Quantum* autem pretium statui debeat unicuique, elucescet, vbi meditatione sequenti mensuram inuenerimus.

Quotuplex
sic pretium,
edifferitur.

(a) Ioh. XIV, 27. XVI, 22. (b) II. Cor, III, 17. Gal. V, 13. coll. Rom. XIV, 14. 22. 23.

§. XIII.

Sed quis citra errorem iustam istam perfectionum æstimationem, quod pretium diximus, definire poterit, cum ad illud scire necessum sit, quantum quisque perfectionum receperit? Sciet illud atque definiet rectissime Auctor & Dator perfectionum *Deus*, quem fugere

Quis pretium
definire
possit,
proponitur

non potest quanti dederit. Sciet illud etiam *animus recipiens sensu* interno, modo rebus suis inuigilauerit, neque sibi aduleatur, certe *actiones* suæ & *motus* ad eas huius testes erunt. Sed quis tertius præter datorem Deum & accipientem hominem illud noscet? Res oppido difficilis, nec tamen extra vires. Sciet illud aut colliget de altero, qui *eodem tramite perfectiones pares aut maiores* reuera, non opinione tantum, iam sibi acquisiuit. Inferior autem aut rerum ignarus, hac in re silentio, iudicandi abstinencia, & imperitiæ confessione, modestiæ laudem feret.

MEDITATIO III.

Quid & qualis sit mensura pretii eruditionis.

§. XIV.

Quid mensura eruditionis notet, explicatur.

Quod in Architectonicis *regula*, in emptionibus venditionibus *mensura* appellatur, hoc ego in genere definitio *per legem aut normam, ad quam rei valor aut quantitas exigi debet.* Sed speciatim scire optabam quid *Eruditionis mensura* significet, quæ tanquam res immaterialis, mensura visibili expediri non poterat. Cognoueram *Eruditionem* esse scientiam recipiendi perfectiones, &c. (*vid. §. 7.*) *Pretium* vero *eruditionis* statui iustam perfectionum æstimationem, mente conceptam, & signo quodam declaratam, (*vid. §. I I. & I 2.*) ex quo collegi deinceps: quod *mensura eruditionis* nihil aliud notet, quam *modum cognoscendi, quantum quisque habeat perfectionum diuinis similimarum similiorum, aut saltem similium, ut secundum istarum excellent-*

colentiam & utilitatem, iustum ipsis statuatur pretium aut aestimatio.

§. XV.

Vbi tamen mihi obscurum adhuc apparebat, quid *modus cognoscendi* indicaret, aut qualis is esse debeat, sine cuius vberiori explicatione nosse non poteram, *qualem* mensuram siue *quid pro mensura* eruditionis agnoscendum esset. Quod ut perscipuum euaderet, intelligebam, illud deduci posse vel *a priori*, colligendo a causa ad effectum, vel *a posteriori*, arguendo ab effectis ad causam. Prior modus uti oppido in hac materia sublimis est; ita me tantum contineo circa ea, quæ §. 6. de natura & proprietatibus diuinis, tum & §. 10. de eruditionis caractere & proprietatibus meditato eram, atque inde axioma, quod regulæ loco in mensura pretii eruditionis determinanda adhibere possem, *a priori* deduco: *Qui plures perfectiones diuinas (vid. §. 6. in fin. §. 8. & §. 10.) sibi comparauit, easque coniunctas possidet, eius eruditio grande meretur pretium. (vid. §. 12.)* Ex quo manat & hoc: *Qui nullas sibi comparauit perfectiones, iste nullum: Qui vero paucas aut inferiores (vid. §. 8.) possidet perfectiones, illius etiam eruditio paruum accipere debet pretium.* Satis equidem perspicuum videri posset axioma hoc, explicatis in superioribus omnibus eiusdem terminis. Nam quid perfectiones diuinæ significant, ostendit §. 8. & 6. Quid eruditio sit, noscitur ex §. 10. & 11. Quid esset pretium, §. 11. & 12. & quid mensura, §. 14. docuerat. Verum ut nullis deesse videamur, demus & alterum axioma *a posteriori* desumptum, haud minoris certitudinis, sed multo

Axioma I. ad inueniendam pretii eruditionis mensuram.

adhuc priori dilucidius, & ad inuestigandum eruditionis pretii mensuram, intellectu facilius commediusque.

§. XVI.

Axioma II. ad inueniendam pretii eruditionis mensuram.

Perfectiones diuinæ eius sunt indolis, vt semper effectus salutare atque vtilis producant. - Quare iam alterum in dijudicando pretio eruditionis expedire licet axioma: *Quicumque omnibus aut plurimis in re maximi momenti vtilis est, illius eruditio secundum vtilitatis rationem & gradus, grande meretur pretium.* Unde & illud consequitur. *Quicumque paucis in re lenioris negotii vtilis est, illius eruditio tenue deposcit pretium: Quicumque autem nemini vtilis est, istius studium nullius est pretii.*

§. XVII.

Quid si vtilitas, & quod omnes propter vtile agant, probatur.

Vtilitatis autem nomine intelligo bonum aliquod, quod vel anima tranquillitatem & conscientia libertatem, vel rationis & scientiarum cultum, vel corporis vires, vel etiam fortunas meas conseruat, auget aut exornat. (conf. §. 8. & 12.) Ex quo etiam apparet, quod a libi (a) iam probauimus, neminem mortalium vnquam, nisi desipuerit, actionem aliquam suscipere, nisi vtilitatis in hac significatione acceptæ gratia. Id quod tum ex natura animæ §. 5. tum ipsius Dei §. 6. liquido apparet, & latius a nobis deduci posset, nisi breuitatis studium sequeremur. Neque obest nobis vtilitas Carneadea, statuentis, non nisi ex commodo honestatis & iustitiæ nomina extitisse. Quæ admitti eius posset sententia, si vtilitas idem ipsi esset atque bonum cum animæ tum corporis respectu. Iam vero cum vtilitatem ad corpus solum retulisse dicatur, iure a nostra femouendus

us est sententia. Quod vero sacræ literæ sua (b) siue utilitatem suam quærere in vitium computent, illud ea ratione factum intelligitur, quod vulgo primaria, qualis est animæ salus & quæ ad mentem pertinent, ultimo; secundaria autem, uti sunt corporis bona, studiosius quam par est, primo loco & ferme sola quæri soleant, id quod cõnverso ordine fieri debebat. (c)

(a) Dissert. de eo, quod hominem omni ex parte felicem atque beatum facit §. 40. (b) Phil. II, 4. 21. (c) Matth. VI, 33. coll. I. Thess. IV, 11.

MEDITATIO IV.

De utilitate ex superioribus capienda.

§. XVIII.

Vtilitatem mihi paulo ante commendanti (v. §. 17.) non perperam illud Cassianum, *Cui bono hæ speculationes, obiici poterat.* Quod ne excidisse memoria videatur, ostenderam iusta sed pro argumenti amplitudine breviori quadam deductione, quod ex nostris meditationibus hisce, & vel ex solius §. 15. aut 16. axiomate demonstrari posset legitimus facultatum & disciplinarum apud nos constitutarum *ordo & dignitas*, cuius perbreve §. 9. specimen exhibet. Indicaueram porro, quomodo exinde simul perspici posset, *quale quantumque pretium* Theologiæ, Iurisprudentiæ, Medicinæ, Philosophiæ in genere, Metaphysicæ genuinæ, Arti diuinatoriæ, Physiçæ, Matheseos tum puræ, tum mixtæ, atque ex hac, Arithmeticæ, Geometriæ, Sphæricæ, Chronologiæ, Astronomiæ, & si placet Astrologiæ etiam iudiciariæ, Chirromantiæ, Physiognomiæ, Architecturæ militari & civili, Staticæ, Mechanicæ, Stereometriæ, Opticæ, Geographiæ, Musi-

utilitas harum meditationum singulari dissertatione aliquando explicabitur.

Musica, reliquisque speciebus, tum & Grammatica, Critica, Logica, Oratoria, Poësi & Historia, imo & exercitiis equestribus, saltatoriis, gladiatoriiis, lusoriis cœterisque similibus ponendum esset. Eruditionis huius utilitatem, in conuersatione quoque *ad noscendos hominum animos* prodesse digito velut monstraram. Sed displicuit mox tractationis breuitas, cuius amplitudini compendiosa meditatio non sufficit. Et plenius institutum hoc aliquando me executurum, sperare iubet singularis gratiosissimæ Facultatis Philosophicæ in me benignitas, si fatis non aliter volentibus studiis nostris locum porro concesserit, dissertatione altera, quod vouemus & precamur, singula vberius pertexendi. Cœterum ne plane ἀσύμβολοι discedere videamur, in duobus tantum sed vel præcipuis doctrinæ Politicæ & Iuris Naturalis capitibus utilitatem meditationum nostrarum per compendium ostendamus, quorum *unum* de valore rerum materialium siue de *pretio*, *alterum* de dignitate personarum, siue de *Existimatione* agit.

§. XIX.

Quæ pretium augeant vel minuant, in compendio recensentur,

Quæsitum est in politicorum scholis, *quid pretia rerum vel augeat vel minuat?* Aristoteles (a) mensuram pretii rerum materialium maxime naturalem facit *indigentiam*. Summus Vir *H. Grotius*, (b) & quem sequuntur *Pufendorffius*, *Bœclerus*, & omnium latissime *Vffelmannus*, arbitrati, necessitatem non esse vnicam nec sufficientem mensuram pretii, ad rectam huius mensuram determinandam adiungunt, *rationem negotii laborum & expensarum, copiam & inopiam eumentium, pecunia & mercium, luxuriam atq; cupiditatem hominum, damnum*

con-

consequens, lucrum, cessans, affectum peculiarem, utilitatem, rei raritatem, & temporis atque loci circumstantias, quo aliquid precise praestetur. Quæ plerumque tamen secundum Ictum Paulum (c) non ex affectu nec utilitate singulorum, sed quomodo communiter, siue uti alio loco (d) ait, quanti omnibus valerent, definienda essent. Io. Bodinus (e) autem quinque caritatis causas constituit, [1] Abundantiam auri & argenti, [2] monopoliorum priuilegia, [3] penuriam rerum, [4] voluptatem Regum & Principum, [5] pretium antiquioris monetæ imminutum.

(a) Moral. ad Nicom. V, 8. (b) Singuli in loc. ad § 3. sup. cit. (c) l. 63. ff. ad Leg. Falc. (d) l. 33. D. ad L. Aquil. (e) Resp. ad Parad. Melestr. p. 11.

§. XX.

Quæ uti pererudite tradita sunt, ita nos ad rerum principia & quidem nostra (*vid. §. 17. 8. 12. 5. & 6.*) animo conuersi non dubitamus, *utilitatem* quæ ex rei perfectionibus oritur (*vid. §. 16. & 17.*) potissimam rerum pretii mensuram eiusque fundamentum constituere, reliquas autem §. 19. adductas pretii causas, utilitatem neglectam, aut *necessariam* facere, aut magis *conspiciam* commendare. Rationes nostræ pro utilitate in mensuram pretii constituendæ sunt, 1. Quoniam omnes hæc §. superiori adductæ rationes fundamenti loco & pro causa impellente præsentem utilitatem agnoscunt, cum reliquæ rationes aliquando abesse possint, modo vox hæc ad mentem nostram definitione §. 17. explicatam intelligatur, ut utilitas idem sit ac *bonum* aliquod, siue illud fuerit vere tale, aut saltem persuasionem aliqua conceptum. 2. Quia *omne, quod necessarium est, sit etiam utile.* Et contra

Utilitas est
primarium
pretii re-
rum funda-
mentum.

tra quod *nulle rei, qua nemini hominum unquam utilis (vid. §. 17.) esse possit, secundum ius & aequitatem neq; pretium imponi debeat. Rebus autem utilibus pretium recte imponi posse, modo nostra possessati natura eas non exemerit.* De quarum veritate in ipso differtat. actu fortassis vberior disquirendi suppeditabitur occasio.

§. XXI.

Quid Existimationis fundamentum sit, docetur.

Adjiciamus paucula quædam de *Existimatione*, cuius fundamenta nostris meditationibus confirmari atque illustrari optime possunt. Cognito prius quod *Existimatio* sit *opinio de nostris perfectionibus, quibus præ cæteris aut insigniter excellimus, aut aliis nobis similibus pares sumus*, quorum prius existimatio *intensiva*, posterius *simplex*, Iuris Naturalis Doctoribus dicitur; præcipuum in hac tractatione est, scire quo *fundamento existimatio* aut *fama* nitatur, & *quomodo comprehensetur*. Illustris Pufendorfius *fundamentum existimationis intensivæ statuit, omnia illa quæ insignem aliquam præstantiam & perfectionem, cui cum sine legis naturalis & civitatis convenit, habent, aut eandem censentur arguere.* Quæ non perperam fuisse tradita ab auctore, ex meditat. I. in primis ex §. 8. vti & 16. veluti a posteriore intelliguntur, Quales vero esse debeant & quomodo generentur perfectiones, veluti in sua origine perspicitur ex §. 5. 6. 7. & 10. Ex quo per compendium scitur, ad bonam existimationem generatim requiri *voluntatem benefaciendi, prudentem perfectionum acquirarum usum, & studium voluptatem aut felicitatem hominibus conciliandi.* Vnde facile colligitur, nec prædones, piratas, furiosos milites, astutissimos fures, acerrimos Bachi immodicosque Veneris præliatores, vti nec infantes aut furiosos, similisque generis homines, existimationis nisi forte malignæ esse capaces, quod vel bona voluntate, vel prudentia intellectus, vel quietis aut felicitatis conservandæ aut procurandæ virtute destituantur.

§. XXII.

Quatenus existimationi aut famæ studendum sit.

Illud subiungere adhuc placet, quod satis perspicue ex superioribus intelligi potest, *quatenus nimirum existimationem aut famam tueri liceat.* Nimirum si possideat aliquis (vid. §. 8. 10.)

per-

perfectiones multis benefaciendi eosque ad similem felicitatem perducendi, ut commodum & voluptas ad illos exinde redeat, is certe peccaret, (*) qui aut occasiones se proferendi adeoque alii inferuendi temere negligeret; aut non tam in sui quam aliorum commodum, existimationis & famæ suis perfectionibus debita patrocinium suscipere nolle, si qui forent, qui sparsis rumoribus foedis eius benefaciendi studium impedirent, & infirmos atque rerum ignaros, a sua conuersationis aut institutionis copia auertere niterentur. Id quod faceret certe non studio peruaciter contendendi, sed quantum per modestiam licet, atque satis est, utpote cuius felicitas interna ex possessione & conscientia perfectionum suarum per rumusculos aut applausus nec augetur, nec minuitur, (conf. §. 13.) cum isthæc nulla re præter mali animi habitum auferri aut adimi possint. Quæ tamen famæ defendendæ ratio longe aliter apud eos comparata est, qui existimationem suam ex opinione multitudinis tantum, non autem ex solido virtutum fundamento (vid. §. 12.) metiuntur aut sibi comparare student, qui vel ideo conseruandæ opinioni, instabili multitudinis applausui & erroribus innixæ, immoderatus incumbere solent.

(*) Matth. XXV, 27. Luc. XII, 48.

§. XXIII.

De perfectionibus virtutis togatæ & armatæ, atque an literarum cultus armis præferri debeat: De nobilitate generis, eius fundamentis, iure uti vocant præcedentiæ; quatenus etiam existimatio ab Imperante dependeat, aut auferri vel secus ab eodem possit, similibusque ex eodem fonte manantibus, ductu meditationum nostrarum (v. §. 8.) differi vbertim hoc loco possit, atque ostendi, quam singula isthæc habeant originem, aut quibus rationum præsidiiis muniantur publicatæ super his rebus decisiones atque doctorum hominum iudicia, nisi potius hæc ad forum longe sublimius, cui iustitiæ sacerdotes consulunt, quam ad nostrum intra philosophiæ cancellos conscriptum, pertinere dicerentur. Et nobis equidem præsentī dissertatione circa principia perbreuiter concepta potius quam deductas inde conclusiones versari constitutum erat.

De meditationum harum vtilitate morali & iuridica differitur.

Generalis
utilitas Eru-
ditionis o-
ffenditur.

(*) Rom.
XIV, v. 5.

Quapropter suscepti qui certe modicus est *laboris pretii loco in uniuersum* suffecerit, aliquantisper cognouisse, vere eruditi hominis præ stulto aut modice docto felicitatem, quæ in eo potissimum reponitur, ut sapiens circa actiones vel susceptas vel suscipiendas, nulla amplius dubitatione infausta & terroribus plena incertus agitetur, verum ex principiis probe perspectis, vel citra approbationem & applausum aliorum, de *vita sua gestis certus sit* (*) & tranquillus. Ac proinde nullis conscientiarum scrupulis, quos ignorantia & in præceptis superstitionis plerumque trahit, in rebus diuina prælucente gratia rite animo meditatis, vellitur. De aliorum autem factis, non per externa solum, quæ introductus mos & opinio vel exigit vel prohibet, verum ex multo certiori scientia & principiis, rectum sibi ferendum esse iudicium intelligit. Coeterum ea sibi *studia excolenda* esse præcipue noscit quibus *utilitas* manifesta, i. e. vel *tranquillitas animi & conscientia libertas, vel rationis lumen & scientia humana, vel corporis sanitas, vel denique fortunarum possessio*, aut quæ ad hæc nos præparant, in vita comparatur. Quoniam perdidicit, hæc benefaciendi via conciliari omnium optime animos posse, quorum fauor necessitatis pretio constat; & artem in quacunque re esse longam vitam, vero breuem.

COROLLARIA.

- I. **M**odice in eruditione proficit, qui facile offenditur. Vid. Medit. nostr. §. 24. 8. & 12.
- II. Pædagogicæ eruditionis character est, res leuioris momenti vel plane negligere, vel nimis extollere. V. §. 17. & 12.
- III. Non multa scire, sed multis prodesse præclara est eruditio. V. §. 16. & 10.
- IV. Recte sentiunt, qui putant, nec Cartesium oraculum, nec Aristotelem fungum fuisse. V. §. 4.
- V. Omnes veritates sunt æternæ, sed non omnes viles nec omnes necessariz. V. §. 7. 10. & 17.
- VI. Recte *Dr. Bernulli* argumentum Cartesii pro existentia Dei, ab eius Idea a priori petitum, & quod *P. Poirret de vera methodo inueniendi verum part. 3. §. 4.* præstantissimum, mirabile & validum appellat, vitiosum & sophisticum dicit in iudicio quod Basij. 1699. prodit, §. 10. 12. & 13. Melius est alterum eius a posteriori desumptum. V. Medit. nostr. §. 6.

F I N I S.